

Tanıtım

Tema: Orta Çağ Medeniyetleri

Konu: Orta Çağ'da Bilim, Kültür Ve Sanat

Temanın Amacı: Orta Çağ'daki ticaret yollarının kendi çevresinde meydana getirdiği etkiyi sorgulayabilme

Anahtar Kavramlar: Bilim, Cindaşapur, Farabi, İbn-i Sina

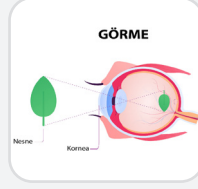
Köprü Kurma

Yıl: 723

Yer: Çin

İlk mekanik saatin hangisi olduğu konusunda tartışmalar devam etse de Çinli Monk ve matematikçi I-Hsing tarafından 723'de icat edildiğini varsayıyoruz.

Yıl: 10. yüzyıl

Yer: Mısır

Dünyada ilk kez ışığın göz içine girerek kırılması sonucunda dünyayı gördüğünü keşfeden 10. yüzyılda yaşamış bir Müslüman alim olan İbni Haytam'dır.

Yıl: 12. yüzyıl

Yer: Cizre - Türkiye

Düz hareketi döner harekete çeviren mil sistemi de ilk kez bir İslam bilgili olan El Cezeri tarafından geliştirilmiş ve içten ateşli motorun icadına kadar tüm dünyadaki mekanik cihazların temel presibini oluşturmuştur.

Çözücü	Su	Benzen	Etanol	Asetik Asit	Aseton	Fenol	Kamfor	Kloroform	Sikloheksan	Karbon tetraklorür
Kaynama noktası (°C)	100	80,1	78,4	117,9	56,2	182	204	61,2	80,7	76,5

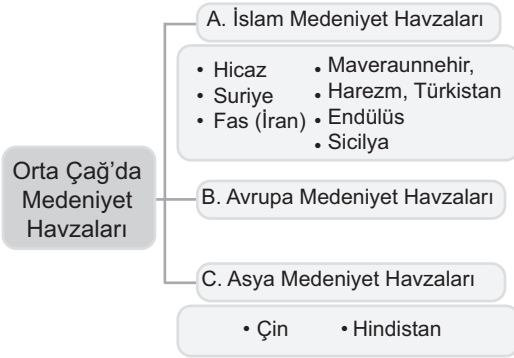
Sizce yukarıda verilen bazı buluş ve icatların günümüzde etkileri devam etmekte midir? Düşüncelerinizi yazınız.

Öğrenciler metinden hareketle cevabı kendileri oluşturacaklardır.

Orta Çağ'da Bilim, Kültür Ve Sanat

- Medeniyet, insanlığın maddî ve manevî birikimi olup, kökleri tarihin ilk çağlarına kadar gitmektedir.
- Dünya tarihinde çok sayıda medeniyet ortaya çıkmıştır.
- Bu medeniyetlerden bazıları evrensel nitelik kazanarak tarihte izler bırakmıştır.
- Bazıları ise evrensel seviyeye ulaşamamıştır.
- Bazı medeniyetler kendilerinden önce yaşayan medeniyetlerden etkilenmişlerdir.
- Aynı zamanda gelişmişlik seviyelerine göre kendilerinden sonraki medeniyetleri de etkilemişlerdir.
- Medeniyetlerin birbirleriyle etkileşimleri savaş ve göç başta olmak farklı birçok olayla gerçekleşmiştir.
- Orta Çağ'da dünyanın farklı bölgelerinde gelişmiş eğitim imkânlarına sahip yerler oluşmuştur.
- Bilim, sanat ve kültür merkezleri olarak beliren ve "Medeniyet Havzası" olarak nitelenen bu kentler ve bölgeler, günümüze kadar etkileri süren yerler oldular.

İslam Medeniyet Havzaları

Hicaz

- Bölge panayır ve pazarlar sayesinde önemli bir yer tutmuştur.
- Her taraftan pazara ve panayırlara gelen insanlar farklı kültürlerle tanışma imkanını buldular.
- Bölge İslamiyet'le birlikte gelişim ve değişim göstermiştir.
- Artan nüfus ve şehircilik faaliyetleri ekonomik gücü beraberinde getirmiştir.
- Şehirleşme beraberinde şehre ait kültürel özelliklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- Hz. Muhammed'in ve sahabelerin bu bölgede yaşaması dinî ve ilmi bilgi almak isteyen insanların Hicaz'a gelmesine neden oldu.
- Hicaz bu sayede yüzyıllarca kültürel, dinî ve ilmi faaliyetlerin merkezi oldu.

- Mekke ve Medine'de müderrisler, farklı fıkıh ve mezheplere göre talebelere ve halka dersler vermişlerdir.

Suriye

- Eski bir kültür ve medeniyet merkezi olan Suriye, İslâm'ın doğuşundan önceki asırlarda bu önemini kaybetmişti.
- Sahâbîlerin bölgeye yerleşmesi, bölgede İslâm'ın öğretilmesinde ve yayılmasında önemli rol oynamıştır.
- Suriye'de özellikle tıp, kimya, felsefe ve astronomi gibi alanlarda kadim medeniyetlerden yapılan ilk tercümeler Emeviler tarafından desteklenmiştir.
- Irak, Mısır ve Endülüs'ten birçok âlim hadis eğitimi almak üzere hadis âlimleriyle meşhur olan Suriye'ye gelmiştir.
- Türk filozofu Fârâbî de ömrünün son yıllarını Suriye'de geçirmiştir.
- Suriye'de zaman içinde çok sayıda hastane, medrese, kütüphane ve vakıflar açılmıştır.

Medresetü'l - Firdevs'in Avlusu - Halep

Fars, Irak-ı Acem, Azerbaycan ve Horâsân (İran) Havzası

- İran medeniyeti, dünya tarihinde önemli bir yere sahiptir.
- Zengin bir kültüre sahip olan İran coğrafyası, İslam medeniyetinin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır.
- İran'da sanat alanında ilk gelişmeler Abbâsîler Dönemi'nde gerçekleşmiştir.
- Cundişapur Akademisi İslam dünyasının tıp ve fen merkezi olarak ortaya çıkmıştır.

Irak

- İslam dünyasının en önemli ilim, kültür ve medeniyet merkezlerinden biri olmuştur.
- Abbasiler Dönemi'nde Bağdat'ta Beytül-hikme'de yürütülen çalışmalar "İslam Rönesansı" sürecini başlattı.
- Beytül-hikme bir araştırma ve eğitim kurumu olup Abbasi Halifesi el- Me'mun tarafından kurulmuştur.

Etkinlik 1

Aşağıdaki görseli inceleyerek soruları cevaplayınız.

Bilgelik Evi

Beytül-hikme ile başlayan ilim hareketi; medreselerin, sifahnelerin, gözlemevlerinin kurulmasına ve yüzyıllarca başvuru kaynağı niteliğinde eserlerin yazılmasına olanak sağlamıştır.

Kindi, Gazali, Huneyn bin İshak, Harezmi, Benu Musa Kardeşler, İbn Sina, Nasirüddin Tusi, İbn Heysem, İbn Rüşd, Farabi, Buhari, Sabit bin Kurra gibi bilim insanlarının yetişmesine ortam hazırlamıştır.

Kadim ilimler yalnız tercüme edilmekle kalmamış, Müslüman bilginler tarafından benimsenerek yeni ilimlerin kuruluşuna katkı sağlamıştır.

Tip, astronomi, mantık ve matematik ile ilgili çalışmalar yapılmış İslam dünyasında büyük bir fikir hareketi başlamıştır. Orta Çağ'ın ilim merkezi haline gelmiştir.

Grekçe, Süryanice, Sanskritçe, Farsça gibi dillerden çok sayıda eser burada tercüme edilmiştir. Orta Çağ'ın en zengin kütüphanesi haline gelmiştir.

"Bilgelik Evi" anlamına gelen Beytül-hikme, Abbasi halifesi el-Me'mun tarafından Bağdat'ta kurulmuştur. Moğollar 1258'de Bağdat'ı istila ettiklerinde Beytül-hikme ve onlarca kütüphane talan edilmiştir.

I. Beytül-hikme'nin anlamı nedir?

Bilgelik Evi

II. Beytül-hikme'nin yetişmesine ortam hazırladığı bazı bilim adamları kimlerdir?

Kindi, Gazali, H. Bin İshak, Harezmi, Benu Musa Kardeşler, İbni Sina, N.Tusi, İbn Heysem İbn Rüşd, Farabi, Buhari, Sabit Bin Kurra

III. Beytül-hikme'de hangi dillerden tercüme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir?

Grekçe, Süryanice, Sanskritçe, Farsça

IV. Beytül-hikme'ye zarar veren devleti yazınız.

Moğollar

Mâverâünnehir, Hârezm, Türkistan

- Türkistan coğrafyası her zaman siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan önemli bir yere sahip olmuştur.
- Bölgenin İslamlaşması ile başta Semerkand ve Buhara olmak üzere Maveraünnehir' de, birçok alanda olduğu gibi ilmi ve kültürel alanda yükseliş başlamıştır.

- İslam dünyasında en çok güvenilen 6 hadis eseri (Kütüb-ü Sitte) müellifinden üç tanesi olan Buhari, Tirmizi ve Darimi bu bölgede yetişmişlerdir.
- Ayrıca Harizmi, Farabi, İbn Sina ve Biruni gibi muhteşem eserler bırakmış birçok önemli alimler burada eğitim almışlardır.
- Astronomi, edebiyat, felsefe, fen ve sosyal bilimler gibi birçok ilim alanında merkez bu bölge olmuştur.

Etkinlik 2

Farabi ve İbn-i Sina hakkında kısa bilgiler toplayınız. Topladığınız bilgileri özetleyiniz. Bilgi kaynaklarınız ile birlikte aşağıda verilen tabloya yazınız.

ÖZET BİLGİ

Öğrencilerin araştırmasına göre cevaplanacaktır.

Ibn-i Sina

Kaynakça

ÖZET BİLGİ

Farabi

Kaynakça

Endülüs

- Endülüs, Müslümanlar sayesinde yüksek bir ilim medeniyetinin merkezi olmuştur.
- Burada yetişen alimler bilim tarihine yön vermişlerdir.
- Abbas İbn-i Firnas (havacılık), İbn'ül Baytar (eczacılık), Zehravi (tıp), El Gafiki (tıp), Cabir Bin Eflah (astronomi) gibi bilim insanları günümüz ilmi çalışmalarına kaynaklık eden çalışmalar yapmışlardır.
- İslam medeniyetinin birikimlerinin Batıya aktarılmasını sağlayan tercüme faaliyetleri sistemli bir hale burada getirilmiştir.
- Müslüman, Yahudi ve Hristiyan mütercimler tıp, kimya, astronomi, felsefe ve diğer alanlardaki birçok eseri Arapçaya çevirmişlerdir.

- Bu çalışmalar Avrupa'da yankı uyandırmıştır.
- Avrupa dünyası bu gelişmeler sayesinde zihin devrimi yaşamıştır.
- İnşasına da 786 yılında I. Abdurrahman Dönemi'nde başlanan Kurtuba Camii, dünyadaki en fazla sütuna sahip olan mabettir.

Kurtuba Camii – İspanya

- Granada şehrinde kurulu El Hamra Sarayı, İslam mimarisinin günümüze kadar ulaşan en önemli şaheserlerinden birisi olarak kabul edilmektedir.

El Hamra Sarayı – İspanya

Etkinlik 3

Yukarıdaki karekodu okutarak 15'ten fazla uluslararası "En İyi Film" ödülünü kazanan "1001 İcat ve Sırlar Kütüphanesi" adlı kısa filmi izleyiniz. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- I. Filmde gösterilen bilim insanlarından hatırladıklarınızın isimlerini ve çalışma alanlarını yazınız.

Cevabı öğrencilere bırakılmıştır.

- II. Orta Çağ'ın "Karanlık Çağ" olarak adlandırılmasını doğru veya yanlış olarak nitelendiriyor musunuz? Gerekçeleri ile kısaca yazınız. Sınıfta tartışınız.

Sicilya

- Bölge iki buçuk asra yakın bir zaman Müslüman hâkimiyetinde kalmıştır.
- İslam kültür, medeniyet ve düşüncesinin Batı'ya aktarıldığı Endülüs'ten sonraki ikinci merkezdir.

Avrupa Medeniyet Havzaları

- Orta Çağ Avrupası'nda kilisenin mutlak egemenliği vardır.
- Ruhban sınıfı hiç kimsenin itiraz edemediği manevî güce ulaşmıştır.
- Dinî bir kurum olan Papalık Aristo ve Batlamyus'un öğretilerini okutmuştur.
- Eğitimin temel amacı akıl ve inancın uyumunu savunan Skolastik Düşünceyi aktarmak ve geliştirmektir.

TAK - TİK

Skolastik Düşünce / Felsefe kelime anlamı olarak okul felsefesi demektir. Temeli dini anlayışa dayanır. Doğrunun zaten mevcut olduğu düşüncesine ve felsefenin okullarda okutularak öğretilmesine dayanan bir yaklaşım sergiler.

- Bu öğretilere karşı çıkanlar ise Engizisyon mahkemelerinde yargılanmıştır.
- Engizisyon mahkemeleri ile kilise kendi ceza mekanizmasını oluşturmuş, bundan dolayı da bilimsel çalışmalar ilerleyememiştir.
- Dokuzuncu ve on ikinci yüzyıllar arasında yüksek eğitim ve öğretim, katedral okullarında yapılıyor ve papazlar tarafından yürütülüyordu.
- Skolastik Düşünce bu okullarda üretilmiştir.
- On ikinci yüzyıl sonlarında üniversiteler ortaya çıkıncaya kadar bu okullar Batı'daki en önemli kültür merkezleri konumunda olmuşlardır.

Örnek 1

- 1058 yılında Horasan'ın Tus şehrinde dünyaya geldi.
- 1091 yılında Bağdat'taki Nizamiye Medresesi'nin Baş Müderrisliği'ne tayin edildi.
- En ünlü eseri "İhya'ü Ulümü'd-Din" dir.
- İslam inanç felsefesi olan Kelam'ın daha çok akaid kısmına önem vermiş ve akıl yerine sezgiyi ön planda tutmuştur.

Hakkında bazı bilgilerin verildiği ünlü İslam âlimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İmam-ı Azam   B) Farabi   C) İmam Gazali
D) İbn-i Sina   E) Muhyiddin İbnü'l-Arabî

Çözüm

Verilen bilgiler Büyük Selçuklular Dönemi bilgini İmam Gazali'ye aittir.

Cevap C

Etkinlik 4

Orta Çağ'da Avrupa'da kurulan üniversiteler hangileridir? Araştırınız. Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerlere bilgi kaynaklarınız ile birlikte yazınız.

Üniversite	Kurulduğu Şehir	Kurulduğu Yıl
I. <i>Bologna Üniversitesi</i>	<i>İtalya</i>	<i>1088</i>
II. <i>Oxford</i>	<i>İngiltere</i>	<i>1096</i>
III. <i>Cambridge</i>	<i>İngiltere</i>	<i>1209</i>
IV. <i>Paris Üniversitesi</i>	<i>Fransa</i>	<i>1150</i>
Kaynakçalar	1.	2.
	3.	

Asya Medeniyet Havzaları

Çin

- Ortaçağda Çin matematiği, dünyanın en ileri matematiğiydi.
- Geleneksel Çin tıbbı, günümüzde de ilgi çeken, son derece gelişkin bir bilgi alanıydı.
- Eczacılık (bitkilerden ilaç yapımı) ve akupunktur yararlı tedaviler olarak kullanılmıştır.
- Çin uygarlığından miras olan kağıt, porselen, sınav, barut, havai fişek vb. malzemeler günümüzde halen kullanılmaktadır.

Hindistan

- Guptalar Dönemi'nde, matematik ve astronomi alanında da büyük gelişmeler yaşanmıştır.
- Felsefe, kimya, tıp alanlarında da önemli bir birikime sahiptirler.
- 5. yüzyılda Budizm'in etkili olmaya başlamıştır.
- Olayların daha mistik ve dinsel yönden ele alınması Hint uygarlığındaki gelişmeleri olumsuz etkiledi.
- Guptalar devrinde güzel sanatlar çok gelişmiştir.
- Gupta sanatçıları, hem Yunan, hem de Kuşhan sanatından esinlenmiş, ancak ortaya Hintli olan yeni bir akım çıkarmışlardır.

Örnek 2

Aşağıdaki sanat dallarından hangisi İslam medeniyet havzalarında diğerlerine göre daha az gelişmiştir?

- A) Ebru B) Hat C) Minyatür
D) Heykel E) Tezhip

Çözüm

Putperestliği anımsattığı düşüncesiyle İslamiyet'in etkisi ile resim ve heykel İslam medeniyet havzalarında gelişmemiştir.

Cevap D

Etkinlik 5

Aşağıda boş bırakılan yerlere verilen bilgilerle eşleşen bilim insanlarını yazınız.

Farabi

İbn-i Sina

Harezmi

İbni Sina

Tıp alanındaki çalışmalarıyla tanınmıştır. Batı dünyasında "Avicenna" adıyla bilinmiştir. "El Kanun Fi't- Tıp" adlı eseri Batı dillerine çevrilmiş ve altı yüzyıl boyunca Batı üniversitelerinde okutulmuştur.

Farabi

Felsefe alanında birinci öğretmen olarak görülen Aristo'dan sonra ikinci öğretmen anlamında "Muallim-i Sani" unvanıyla anılır. Müzik ile matematik arasında ilişki kurduğu Kitabu'l Musiki'l- Kebir adlı eseri ile müziğin bir bilim olmasını sağladı.

Harezmi

Matematikte sıfırın mucidi olarak kabul edilir. Hintliler sıfırın varlığını biliyorlar ve rakamları yazarken sıfır yerine boşluk kullanıyorlardı. Karışıklığa neden olan bu boşluğa bir sembol koyarak onu görünür hâle getirmiştir.

ÜNİTE ÖZETİ**ORTA ÇAĞ'DAKİ KİTLESEL GÖÇLER**

- Göç; bir topluluğun kendi yerini, yurdunu terk ederek başka bir yere gitmesine, yer değiştirmesine denir.
- Orta Çağ'da birçok kavim ve devlet farklı nedenlerden dolayı göç etmişlerdir.
- Hun Devleti'nin parçalanması ile 374 yılında başlayan göç hareketleri Kavimler Göçü'ne neden olmuştur.
- Kavimler Göçü'nün sonucunda;
  - Roma İmparatorluğu 395'te ikiye ayrılmıştır. Batı Roma İmparatorluğu ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans)
  - Göçlere dayanamayan Batı Roma İmparatorluğu 476'da yıkılmıştır.
  - Avrupa yüzyıla yakın bir süre karışıklıklar içerisinde kalmıştır.
  - İlk Çağ sona ermiş, Orta Çağ başlamıştır.
  - Avrupa'da derebeylik (feodalite) rejimi ortaya çıkmıştır.
  - Barbar kavimlerin birbirleriyle ve Romalılarla kaynaşması sonucu yeni milletler ortaya çıkmıştır ve bunun sonucunda bugünkü Avrupa milletlerin etnik yapısının oluşumundaki katkısı çok fazla olmuştur. [kaynak belirtilmeli]
  - Barbar kavimler arasında Hristiyanlık hızla yayılmıştır. Cermenler, Hristiyanlığı kabul ederek Orta Çağ Avrupa'sına damgalarını vurmuşlardır.
  - Bunun sonucunda Orta Çağ Avrupasında kilise, papalık ve skolastik düşünce güç kazanmaya başlamıştır.
- Yaşanan göç hareketlerinde Türkler, yaylak ve kışlak arasında yer değiştirmemiş, çeşitli nedenlerle yaşadıkları bölgeyi kitleler hâlinde terk ederek başka bölgelere gitmişler ve farklı coğrafyalarda birçok devlet kurmuşlardır.

Orta Çağ'daki Siyasî ve Askerî Gelişmeler

- Çin İmparatorluğu , Sasani İmparatorluğu, Doğu Roma İmparatorluğu, I. Göktürk Devleti, İslam Devleti, Emevi Devleti, II. Göktürk Devleti, Uygur Devleti ve Abbasi Devleti hakimiyet kurdukları coğrafyalarda güçlü orduları sayesinde hüküm sürmüşlerdir.
- Merkezi otoriteleri güçlü tutmak adına teşkilatlanma yoluna gitmişlerdir.
- Türkler kurdukları devletlerde "Kut İnancına " bağlı olarak hanedan üyelerine Tanrı tarafından görev verildiğine inanırlardı.
- Türk devletlerinin devlet yönetiminde federatif usullerle "boyar örgütlenmesi" görülmektedir.
- İkili Teşkilat sistemi uygulanmıştır.
- Asya ve Avrupa kıtasındaki devletlerin birçoğu kendine has bazı strateji ve taktikleri gerek ordularında gerek se

savaş meydanlarında uygulamışlardır.

- Mete Han'ın kurduğu "Onlu Sistem" dönemin dünya devletlerinin birçoğunu etkilemiş ve ordularını bu sisteme göre dizayn etmişlerdir.
- Savaşlarda kullanılanlar (bazı devletlerde farklılıklar gösterir) balta, mancınık, zırh, at, ok, yay, kılıç, hançer, keş, sadak, kın, kalkan, süngü, topuz, kement, ateş kulesi, miğfer vb. teçhizat ve malzemelerdir.

Orta Çağ'da Ticaret Yolları

- Ticaret yolları; tarihin hemen her döneminde birleştirici niteliğinden ötürü toplumları bağlayan, devletleri birbirine yaklaştıran, kültür alışverişini sağlayan, farklı alanlarda meydana gelen gelişmeleri yaygınlaştıran, devletler arası siyasi ilişkileri artıran önemli bir unsur oluşturmuştur.
- Ticaret yollarında sadece ticari mallar taşınmamış, zamanla yollar mallarla birlikte bilgilerin, fikirlerin, inançların ve değerlerin de hareketine sahne olan önemli mekânsal varlıklar hâline gelmiştir.
- Orta Çağ'ın başlıca ticaret yolları; İpek Yolu, Baharat Yolu ve Kürk Yolu'dur.
- İpek Yolu; kuzeyinde "Kürk Yolu", güneyinde "Baharat Yolu", batısında ise "Kral Yolu" ile bağlantılı bir özellik gösterir.

Orta Çağ'da Bilim, Kültür Ve Sanata

- Medeniyet, insanlığın maddî ve manevî birikimi olup, kökleri tarihin ilk çağlarına kadar gitmektedir.
- Dünya tarihinde çok sayıda medeniyet ortaya çıkmıştır.
- Bu medeniyetlerden bazıları evrensel nitelik kazanarak tarihte izler bırakmıştır,
- Bazıları ise evrensel seviyeye ulaşamamıştır.
- Bazı medeniyetler kendilerinden önce yaşayan medeniyetlerden etkilenmişlerdir.
- Aynı zamanda gelişmişlik seviyelerine göre kendilerinden sonraki medeniyetleri de etkilemişlerdir.
- İslam Medeniyet Havzaları, Batı Avrupa Medeniyet Havzaları ve Asya Medeniyet Havzalarında kurulan devletler bilim, sanat ve diğer alanlarda yaptıkları çalışmalar(buluşlar) ile insanlığın günümüz teknolojisine ulaşmasına beşiklik etmişlerdir.
- Orta Çağ'da (374 - 1453) Avrupa'da "Skolastik Düşünce" hakim unsur iken İslam Dünyasının bilimsel ve ilmi çalışmaları dönemin "Karanlık Çağ" olarak adlandırılmasını tartışmalı hale getirmektedir.
- Günümüzde kullanılan birçok icatların temelleri bu dönemde ortaya atılmıştır.
- Bu dönemde matematik, astronomi başta olmak üzere bilimlerin birçoğunda önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Örnek Cevap Anahtarı

1.C 2.D

1. ----- Dönemi'nde İslam dünyasının en önemli ilim, kültür ve medeniyet merkezlerinden biri haline gelmiştir. Bağdat'ta Beytü'l-hikme'de yürütülen çalışmalar "İslam Rönesansı" sürecini başlatmıştır.

Bu bilgilerde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisinin getirilmesi doğru olur?

- A) Hz.Muhammed
- B) Hz.Ebu Bekir
- C) Hz.Ömer
- D) Emeviler
- E) Abbasiler

2. Aşağıdaki medeniyet havzalarından hangisindeki ilim faaliyetleri doğrudan Avrupa'daki bilim ve kültür faaliyetlerini etkilemiştir?

- A) Endülüs
- B) Maveraünnehir
- C) İran
- D) Irak
- E) Suriye

3. Emeviler Dönemi'nde aşağıdaki medeniyet havzalarından hangisi ön plana çıkmıştır?

- A) Sicilya
- B) Hindistan
- C) Suriye
- D) Irak
- E) İran

4. Orta Çağ'da Büyük Horasan, Nişabur ve İsfahan'da aşağıdakilerden hangisine ait medeniyet havzası oluşmuştur?

- A) Abbasiler
- B) Büyük Selçuklular
- C) Emeviler
- D) Tolunoğulları
- E) Memlûklular

5. Muallim-i Sani (İkinci Öğretmen) unvanı ile bilinen akılcılığın ve pozitif bilimlerin öncülüğünü yapan, İslam felsefesini metot, terminoloji ve problemler açısından temellendiren İslam bilgini aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gazali
- B) Biruni
- C) Farabi
- D) İbn-i Sina
- E) İbn el-Heysem

6. İslam dünyasında astronomi alanında yapılan çalışmalarda Semerkant ve Buhara Medreseleri ve buralarda yetişen âlimlerin çalışmaları bu medeniyet havzasında ön plana çıkmaktadır.

Özellikleri verilen medeniyet havzası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hicaz
- B) Maveraünnehir
- C) Endülüs
- D) İran
- E) Irak

7. Gırnata ve Kurtuba medreseleri aşağıdaki kültür havzalarından hangisinde yer almıştır?

- A) Hicaz
- B) Maveraünnehir
- C) Endülüs
- D) İran
- E) Irak

8. İslam medeniyetinin en önemli özelliği bilgi medeniyeti olmasıdır. Hz. Muhammed'in peygamberliği ve Kur'an öğretileriyle birlikte Müslümanlar, bilime teşvik edilmiştir. **Buna göre aşağıdaki savaşlardan hangisinde esirler, on Müslümana okuma yazma öğretileri karşılığında serbest bırakılarak İslam medeniyetinin bu özelliği ortaya konmuştur?**

- A) Bedir
- B) Uhud
- C) Hendek
- D) Mute
- E) Nihavend

9. Orta Çağ'da medeniyetlerin birbirleriyle etkileşimleri birçok yoldan gerçekleşmiştir.

Bu yollar arasında,

- I. göç hareketleri,
- II. devletler arası savaşlar,
- III. tarihî ticaret yolları üzerindeki faaliyetler

unsurlarından hangileri gösterilebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

10. İslam Devleti'nde aşağıdaki sanat dallarından hangisinin gelişmesi beklenemez?

- A) Hattatlık
- B) Dokumacılık
- C) Ahşap işlemeciliği
- D) Heykeltçilik
- E) Ebru

11. İslam medeniyetinin ilim ve eğitim kurumları arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Suffa
- B) Mescid
- C) Cami
- D) Medrese
- E) Han

12. Medeniyetler dünya tarihinde bir tespihin taneleri gibi peş peşe, ardı sıra gelmezler; ancak birbirinden kopuk da değildirlerdir. Hem zamansal hem de mekânsal olarak birbirleri ile etkileşim içindedirler; zamanla birbirlerine karışırlar ve yeni medeniyet tecrübeleri ortaya çıkar.

Buna göre medeniyetlerin oluşumu ile ilgili,

- I. ortak bir eser olarak ortaya çıktığı,
- II. geçmişin izlerini geleceğe taşıdığı
- III. farklı bölgelerde aynı anda ortaya çıktığı

ifadelerinden hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

Cevap Anahtarı

1.E 2.A 3.C 4.B 5.C 6.B 7.C 8.A 9.E 10.D 11.E 12.C